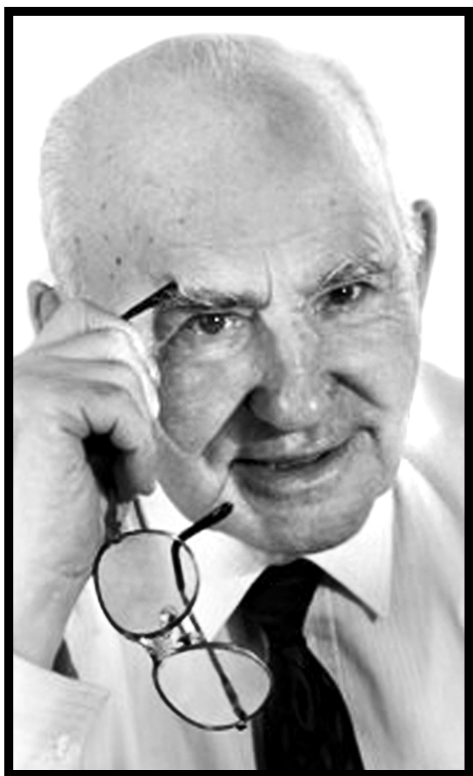

«Я тобою, Україно, живу...» (Пам'яті Петра Тимофійовича Тронька)

13 вересня 2011 р. перестало битися серце Петра Тимофійовича Тронька, вченого-історика, державного і громадського діяча, академіка НАН України (1978), заслуженого діяча науки і техніки України (1990), лауреата Державної премії СРСР (1976), Героя України (2000), голови редакційної колегії 26-томної «Історії міст і сіл Української РСР», багатотомної серії книг «Реабілітовані історією», Людини століття, Людини, яку не просто щиро поважали, а й любили тисячі його однодумців.

Петро Тронько народився 12 липня 1915 р. в с. Заброди Богодухівського повіту на Харківщині. Трудову діяльність розпочав у 1932 р. робітником шахти Дзержинська. Після закінчення педагогічних курсів працював учителем суспільствознавства та української мови у сільській школі Богодухівського району, директором дитячого будинку м. Лебедина. З 1937 р. Петро Тимофійович – на комсомольській роботі. З перших днів Великої Вітчизняної війни перебував у діючій армії. У складі військ Південно-Західного, Сталінградського, Південного та 4-го Українського фронтів

пройшов важкими дорогами війни, брав участь в обороні Києва і Сталінграда, визволенні Ростова-на-Дону, Донбасу. 6 листопада 1943 р. з першими підрозділами Радянської армії увійшов до столиці України. Восени 1943 р. П. Т. Тронька відізнали з армії і призначили першим секретарем Київського обкому і міськкому ЛКСМУ. Усі моральні й фізичні сили молодого керівника були спрямовані на відбудову Києва, порятунок дітей, на якнайшвидше відродження у місті культурно-просвітнього життя, зокрема, діяльності бібліотек.

Після закінчення Київського державного університету (1948) П. Т. Тронько вступає до аспірантури Академії суспільних наук при ЦК ВКП(б), а через три роки захищає кандидатську дисертацію. Впродовж 17 років (1961–1978) працював заступником Голови Ради Міністрів України, займався питаннями культури, освіти, охорони здоров'я.

Роботу в державних органах П.Т. Тронько вдало поєднував з науковою діяльністю. 1968 р. захистив докторську дисертацію, опублікував низку монографій – «Безсмертя юних», «В боях за Вітчизну», «Подвиг твоїх батьків» тощо. Був автором, керівником, членом редколегії кількох фундаментальних праць («Історія Української РСР», «Історія Києва», «Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941–1945 рр.» та ін.). Головне дітище П. Т. Тронька – унікальне 26-томне видання «Історія міст і сіл Української РСР». Колосальна, безпрецедентна за своїми масштабами, робота, в якій брали участь понад 100 тис. осіб, була завершена всього за неповні 12 років. У 1976 р. це капітальне видання і його керівник удостоїлися Державної премії СРСР у галузі науки і техніки.

П. Т. Тронько виконував важливі державні доручення і завдання за межами України: очолював урядові делегації на міждержавних переговорах з країнами Європи та Азії, на Всесвітній виставці в Канаді, на сесії Генеральної асамблеї ООН. У 1978 р. Петра Тимофійовича обирають академіком і віцепрезидентом Академії наук України. З 1979-го він очолює відділ історико-краєзнавчих досліджень в Інституті історії АН УРСР. Під керівництвом уче-

ного (протягом 22 років на громадських засадах він очолював також правління Українського товариства охорони пам'яток історії і культури) розпочалася підготовка «Зводу пам'яток історії і культури України», побачив світ каталог «Памятники истории и культуры Украины», довідник про пам'ятники Великої Вітчизняної війни «Навечно в памяти народной». За його ініціативою і безпосередньою участю розгорталася робота зі спорудження музеїв народної архітектури і побуту в Києві, українського козацтва на о. Хортиця в Запоріжжі, музею Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.; з установлення пам'ятників, пам'ятних знаків, дощок, бюстів, горельєфів, присвячених подіям Великої Вітчизняної війни та її учасникам.

Із здобуттям Україною незалежності Петро Тимофійович зосередився на науковій, науково-просвітницькій та науково-організаційній діяльності, а також захисті і відтворенні пам'яток історії і культури. Як голова комісії з відтворення визначних пам'яток історії і культури при Президентові України та Всеукраїнського фонду з історико-архітектурної спадщини ім. О. Гончара доклав чимало зусиль до справи відтворення духовних святинь народу; як дослідник історії України періоду Другої світової війни він, очолюючи головну редколегію багатотомної серії книг «Реабілітовані історією», проводив велику координаційну роботу. Завдяки їй було повернуто добре ім'я сотням тисяч жертв тоталітаризму. Як голова Всеукраїнської спілки краєзнавців (з 1990 р.) багато зробив для того, щоб пробудити у широких верствах населення інтерес до дослідження рідного краю, перетворити краєзнавство на масовий рух. Результатом такої подвижницької діяльності стало відновлення Михайлівського Золотоверхого та Успенського соборів, видання цілої низки унікальних праць – двох частин 1-го тому «Зводу пам'яток історії і культури України», п'яти томів серії «Реабілітовані історією», журналів «Пам'ятки України», «Краєзнавство» тощо. Перу дослідника належить понад 600 наукових праць, з них 17 монографій. Плідною була діяльність вченого і як депутата Верховної Ради України дев'яти скликань.

У липні 2000 р. до 85-річчя від дня народження П. Т. Тронька Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського видала біобібліографічний покажчик «Петро Тимофійович Тронько». З цієї нагоди відбулося також урочисте засідання вченої ради Бібліотеки.

П. Т. Тронько очолював Інститут української книги НБУВ з моменту його створення у 1991 р.; був членом Спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських і докторських дисертацій НБУВ. Результативною була його робота в книжково-бібліографічній галузі та в справі створення української національної бібліографії. Очолований ним Інститут української книги НБУВ здійснив низку спільних наукових проектів з Інститутом рукопису НБУВ.

П. Т. Тронько постійно вболівав за стан справ у НБУВ. Так, коли у Бібліотеці трапилася трагедія (злочинець спалив частину фонду «Україніка», а чимало літератури було пошкоджено під час ліквідації пожежі), Петро Тимофійович як заступник Голови Ради Міністрів УРСР запропонував свою особисту допомогу і персонально займався проблемами відновлення фонду, зокрема, добився виділення коштів на реставрацію пошкоджених книг. Не один раз активно відстоював інтереси НБУВ П. Т. Тронько і пізніше.

Взагалі, бібліотеки, а особливо люди, які в них працювали, завжди були в полі пильної уваги П. Т. Тронька. Він віддавав належне їхній, з першого погляду, скромній, але такій важливій для суспільства праці. Мав власну бібліотеку, де нагромадилося близько 2500 книг. Частина з них – зі щирими словами подяки.

Багатогранну працю П. Т. Тронька відзначено численними високими державними нагородами: орденами Леніна, Жовтневої революції, чотирма орденами Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, «За заслуги» III ступеня, Богдана Хмельницького II та III ступенів, князя Ярослава Мудрого V ступеня. Визнанням високих заслуг П. Т. Тронька перед Українською державою і суспільством стало присвоєння йому 7 липня 2000 р. звання «Герой України» з врученням Ордена Держави.

«Відстояти правду, справедливість, допомогти, захистити» – це життєве кредо П. Т. Тронька; великий подвижник науки, ентузіаст, людина світлої, щедрої душі. Його серце вмщувало тисячі чужих бід, проблем і він намагався завжди їх вирішувати.

Глибокий сум і печаль у серцях тих, хто близько знав Петра Тимофійовича Тронька, працював з ним, товаришував упродовж довгих років. Вічна йому пам'ять.

Колектив Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського